

ATHUGASEMDIR VIÐ BÓK MÁS JÓNSSONAR UM ÁRNA MAGNÚSSON

Í tímaritinu *Sögu* 1999 (bls. 244–251) birtist ritdómur eftir Ólaf Halldórsson um rit Más Jónssonar, *Árni Magnússon. Ævisaga*. Rvk. 1998, en eftirfarandi athugasemdir voru þá felldar niður. Þær fela í sér mikilvægar ábendingar og þótti ritstjórum *Griplu* rétt að láta þær birtast.

Í bókinni víkur Már víða að handritum, einkum þar sem hann fjallar um söfnun Árna og hvenær hann hafi eignast tiltekin handrit. En því miður eru þar ofmörg dæmi um ónákvæmni og villur. Þau dæmi eru tínd til hér á eftir, ásamt fáeinu öðru sem hefði mátt fara betur:

- Bls. 24.13–15: Aftanmálgrein nr. 24 á bls. 351 er óskiljanlegt rugl. Þar sem þar er talað um 'kvartóblað með ungri hendi' er líklega átt við minnisseðil Árna Magnússonar framanvið AM 53 fol.
- Bls. 24.18–19: Hér hefði Már mátt geta þess að Hrafsey og Hrappsey eru tvær nafnmyndir sama örnefnis.
- Bls. 49.20: Handritið AM 61 fol er ekki yngra en frá því um 1375.
- Bls. 53, aftanmálgrein nr. 41, prentuð á bls. 357: 'Hann (Árni) hefur því annaðhvort fengið Svarfdæla sögu hjá Árna Álfssyni á Íslandi eða á meðan þeir voru samtíða í Kaupmannahöfn veturna 1684–86.' Árni Magnússon var á Íslandi veturinn 1685–86, en veturinn 1684–85 voru þeir nafnar samtíða í Kaupmannahöfn.
- Bls. 65.21–23: AM 234 fol er ekki hægt að kalla postulasagnahandrit, enda þótt Páls saga postula sé þar ásamt 6 heilagra manna sögum.
- Bls. 66 og 67: Sýnishorn úr handriti (AM 566 b 4to) eru úr Fóstbræðra sögu, ekki Egils sögu. Sama villa er í neðstu línu í ramma á bls. 68.
- Bls. 70.10–11: AM 68 fol er 64 blöð og varla réttmætt að kalla það brot, enda þótt työ kver vanti aftan af því.
- Bls. 85: Í ramma eru talin handrit sem Árni Magnússon og Ásgeir Jónsson hafi skrifað eftir Flateyjarbók, þar með 'Hemings þáttur (AM 326 b 4to)'. Í þessu handriti er 21 blað af 52 skrifað að hluta til eftir Flateyjarbók (sjá Gillian Fellows-Jensen. Hemingsþáttur Áslákssonar. *EA* B3:xxiv).
- Bls. 86.4–5: Hér kallar Már AM 61 fol handrit konungasagna, sem er hæpin nafngift. Í handritinu eru Ólafs saga Tryggvasonar hin mesta og Ólafs saga helga, þ.e. Ólafanna sögur.
- Bls. 109.23: Hér er drepíð á AM 619 4to og hefði mátt geta þess að þetta er handrit Norsku hómilíubókarinnar.
- Bls. 111, 3. lína í ramma: Í AM 601 c 4to er 'inntak og efni' úr Þóris rímum háleggs, ekki rímurnar sjálfar.
- Bls. 161.6–7: Hrafns saga er í AM 487 4to, ekki AM 587 4to.
- Bls. 161.21–23: 'Um lengri eyðuna skrifaði hann (Árni) langa hugleiðingu þar sem öllum möguleikum var hreyft og oft tvísýnt um úrslit, en niðurstaðan þó skýr á endanum.' Þarna er Már að ræða um handrit Eyrbyggju

- í Wolfenbüttel (WolfAug 9.10) og prentar hér á eftir hugleiðingu Árna um lengri eyðuna af tveimur í Egils sögu Skallagrímssonar í þessu handriti. Eg get ekki lesið hið sama og Már úr þessari athugasemd Árna. Árni taldi að tíu blöð vantaði þar sem þessi eyða er í handritinu, en Jón Helgason (*Manuscripta Islandica* III:vi) sýndi fram á að þar hafa einungis sex blöð glatast, og hefði mátt vísa til þess.
- Bls. 163.4–6: Þess hefði mátt geta að Benedikt Magnússon, sem hér er nefndur, var Benedikt Magnússon Bech, og blöðin sem Árni fékk frá honum voru úr AM 75 c fol (sjá *Den store saga om Olav den hellige*. Saga Ólafs konungs hin helga. Oscar Albert Johnsen og Jón Helgason (útg.). Kjelde-skriftfondet. Norsk historisk kjeldeskrift-institutt. Jacob Dybwad, Oslo, 1941:915).
- Bls. 167.36 ‘Reykjafjarðarbók’ er prentvilla. Handritið er kennt við Reykjar-fjörð. Það er rétt nefnt á bls. 113.20.
- Bls. 168, lína 14 í ramma: Í AM 62 fol er einungis Ólafs saga Tryggvasonar og fráleitt að kalla þetta handrit ‘Noregskonungasögur’. Í sama ramma, línu 15: Í AM 81 a fol eru Böglunga sögur og Hákonar saga Hákonarsonar, auk Sverris sögu. Í næst neðstu línu í þessum ramma stendur: ‘Annáll frá 16. aldar (AM 420 c 4to)’. Á líklega að vera: Annáll frá síðari hluta 16. aldar ...
- Bls. 169.32–33: Í AM 232 fol eru einungis bl. 84 og 85 frá 15. öld. Barlaams saga og Jósafats í þessu handriti er með hendi frá því um 1300.
- Bls. 197, næst síðasta lína í texta undir mynd: ‘Breiðasandi’ er mislestur fyrir Breiðasundi og ‘Breiðasandur’ í nafnaskrá sömuleiðis rangt.
- Bls. 200: Í ramma á þessari blaðsíðu eru talin handrit sem Árni hafi eignast 1703. Í þeirri upptalningu eru þessar villur: Í AM 54 fol er Ólafs saga Tryggvasonar og engar aðrar konungasögur. Árni fékk einungis bl. 71 í þessu handriti frá Magnúsi Arasyni, en handritið sjálft, fyrir utan fáein blöð, frá Arngrími Þorkelssyni Vídalín. Þetta handrit hafði Árni í höndum þegar hann var að ganga frá Series Þormóðar Torfasonar til prentunar 1697–1702. Blöðin tvö í AM 325 IX 1 a 4to (sjá línu 26–27) eru úr AM 54 fol.
- Bls. Í sama ramma: ‘AM 554 b 4to.’ Á líklega að vera: AM 554 h β 4to, sem að vísu er ekki handrit með fornaldarsögum. Þetta handrit var bundið með AM 113 i fol þegar Árni fékk það. — ‘AM 573 4to.’ Upphaflega er þetta handrit allt komið frá Bjarna Bjarnasyni í Arnarbæli, en 1703 fékk Árni aðeins sjö blöð úr því hjá Bjarna. Hinn hlutann, 56 blöð, hafði hann eignast áður. — ‘AM 588 4to.’ Á að vera: AM 588 a 4to. — ‘AM 598 II b 4to.’ Á að vera: AM 598 II β 4to (en skiptir litlu máli).
- Bls. 242, næst neðsta lína: ‘... handrit Hyndluljóða (sjá AM 146 b 8vo).’ Í AM 146 b I 8vo eru rímur af Hyndluljóðum (‘þeim ónytu’, hefur Árni skrifað á miða sem fylgir handritinu) eftir Steinunni Finnsdóttur, en ekki Hyndluljóð.
- Bls. 251 í ramma, talin handrit sem Árni eignaðist 1707: ‘AM 162 f fol. Blað úr Kormáks sögu ... hjá séra Jóni í Hítardal.’ Í þessu númeri (AM 162 F fol) er eitt blað stakt úr Bjarnar sögu Hítðælakappa, en tvö samföst (tvinn), hið fyrra úr Bjarnar sögu, en hið síðara úr Kormáks sögu. Á seðli Árna, sem fylgir þessum blöðum stendur: ‘Þetta blað fékk eg 1707 af séra Jóni í Hítardal.’ Væntanlega á þetta við um staka blaðið. — ‘AM 229 I

- fol.' Í þessu númeri eru 16 blöð, og samkvæmt minnisdeðlum Árna hefur hann aðeins fengið nokkur af þeim frá Sigurði Sigurðssyni, þar af 11. og 12. blað 1707. — 'AM 325 XI 2 4to.' Á að vera AM 325 XI 2 m 4to.
- Bls. 260.3-4: 'Þar sá Árni ungt eintak af Alexanders sögu (AM 117 8vo).' Í þessu handriti er ekki gamla þýðingin á Alexanders sögu, heldur bók eftir Þjóðverjann Heinrich B. Bünting (1545-1606).
- Bls. 272: Í ramma á þessari blaðsíðu eru talin handrit sem Árni eignaðist á Vestfjörðum 1710. Í þann lista vantar AM 630 4to og AM 779 c II 4to; þau voru í sömu bók og AM 539 4to þegar Árni fékk það.
- Bls. 280, neðst: 'Í kveðjuskyni gaf Páll Vídalín honum fáein blöð úr postulasögum frá fyrri hluta 14. aldar (AM 238 II fol.)' Ekki er vitað til að Árni hafi fengið nema tvö blöð í þessu númeri frá Páli Vídalín, annað úr Andréas sögu postula en hitt úr Basilíus sögu. Bók sem þessi blöð eru úr hefur ekki verið handrit postulasagna.
- Bls. 282.14-17, um AM 233 a fol: Árni fékk 4 blöð úr þessu handriti (bl. 20-23) 1704 frá séra Ólafi Stefánssyni, en hin blöðin 25 víða að. Þess er ekki getið hvenær Ólafur fann þessi fjögur blöð 'í druslum á Möðruvöllum í Eyjafirði'. Ólafur var tengdasonur Björns sýslumanns Magnússonar á Munkaþverá; hann giftist 1692.
- Bls. 282.17-19: 'Myndskreytt blað frá um 1200 (AM 673 a 4to) ...' AM 673 a I 4to er tvíblöðungur (tvinn) úr Physiologus, og hefði mátt geta þess.
- Bls. 285.6: 'AM 163 a-d og i fol.' er talið með handritum úr sögubók Sigurðar Magnússonar á Sandhólaferju. AM 163 i fol, Njála, er ekki úr þeirri bók.
- Bls. 285.6-8: Árni fékk Staðarhólsbók, AM 604 4to, alla frá Pétri Bjarnasyni á Staðarhóli 1707, ekki bara a-heftið.
- Bls. 288.33-34: 'Völuspá með hendi Guðmundar Andréssonar (AM 165 8vo).' Í AM 165 8vo er Völuspá á bl. 1-7r, en ýmislegt annað á bl. 7v-112 í þessu handriti.
- Bls. 288.35: Handrit Grænlands annála sem Árni fékk að láni hjá Þormóði Torfasyni 1712 var AM 768 4to (sem þá var bundið með AM 392 og 395 4to), ekki AM 769 4to (sbr. Ólafur Halldórsson. *Grænland í miðaldaritum*. Sögufélag, Reykjavík, 1978:168).
- Bls. 290.19-20: AM 862 4to er ekki eiginhandarrit Þormóðar af frumgerð Series frá 1664. Hönd á þessu handriti þekki ég ekki, en það er ekki hönd Þormóðar. Eiginhandarrit hans er glatað.
- Bls. 298.13: '... með Knýtlinga sögu í einum (AM 15 fol.) ...' Í AM 15 fol er Jónsvíkinga saga, ekki Knýtlinga saga.

Ólafur Halldórsson
 Álfaskeiði 96
 220 Hafnarfjörður
 olafurha@hi.is